

Üniversite Öğrencilerinin Özel Eğitim ve Engelliliğe Yönelik Görüşlerinin Metaforlar Yardımıyla İncelenmesi

Halime Nur SEZER

Üniversite Öğrencilerinin Özel Eğitim ve Engelliliğe Yönelik Görüşlerinin Metaforlar Yardımıyla İncelenmesi

doi 55107/turksosbilder.1463005
Halime Nur SEZER

hnsezer@fsm.edu.tr

0000-0001-9239-9685

Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi

Üniversite Öğrencilerinin Özel Eğitim ve Engelliliğe Yönelik Görüşlerinin Metaforlar Yardımıyla İncelenmesi

ÖZET

Özel eğitim ve engelliliğe yönelik görüşler toplumdan topluma, kültürden kültüre ve zamandan zamana değişiklik gösterse de genel olarak, insanların özel ihtiyaçlarına saygı duyma ve bu ihtiyaçların karşılanması gerektiğini vurgulamaktadır. Kabaca bu ihtiyaçlar; engellilerin haklarına saygı gösterilmesi, ayrımcılıkla mücadele ve insanların kendi potansiyellerini en üst düzeyde geliştirmeleri için fırsatların sağlanması; eşitlik ve fırsat eşitliğinin sağlanması; bireysel farklılıkların kabulü; inklüzyon yani engelli bireylerin toplumun bir parçası olarak kabul edilmesi; özel eğitim ve engellilik konularında farkındalık yaratılması; engelli bireylerin ve ailelerinin ihtiyaç duyduğu destek ve kaynakların sağlanması; engellilerin topluma aktif bir şekilde katılımlarının sağlanması şeklinde sıralanmaktadır. Bu araştırmanın amacı, üniversite öğrencilerinin özel eğitim ve engelliliğe yönelik

Üniversite Öğrencilerinin Özel Eğitim ve Engelliliğe Yönelik Görüşlerinin Metaforlar Yardımıyla İncelenmesi

Halime Nur SEZER

Üniversite Öğrencilerinin Özel Eğitim ve Engelliliğe Yönelik Görüşlerinin Metaforlar Yardımıyla İncelenmesi

görüşlerinin metaforlar yardımıyla incelenmesidir. Araştırma yöntemi olarak çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırma deseni olarak; bir fenomen ya da belli bir kavramla ilgili deneyimlerin ortak anlamını derinlemesine inceleyen fenomenoloji deseni kullanılmış ve metafor tekniğinden yararlanılmıştır. Çalışma grubu altmış dört üniversite öğrencisinden oluşmaktadır. Çalışmada gönüllülük esas alınmıştır. Dijital ortamda hazırlanan yarı yapılandırılmış form ile verilere ulaşılmıştır. Formun içeriğinde; “özel eğitim gibidir ve engellilik gibidir: çünkü” şeklinde iki adet tamamlama cümlesi bulunmaktadır. Verilerin analizinde içerik analizi kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; çalışma grubunun %48’inin ikinci sınıf ve %52’sinin ise birinci sınıf öğrencisi olduğu, birinci sınıf öğrencilerinin henüz konuyla ilgili bir ders almadığı tespit edilmiştir. Çalışma grubundaki üniversite öğrencilerinin engelliler hakkında eğitimler almak istemesi dikkate değer bir konudur. Özel eğitim ve engellilere yönelik farkındalığının sağlanması, bireylerin ve toplumların engellilere karşı ilgisini artırarak, dezavantajlı gruplar için toplumun hazırlanmasını sağlarken mevcut sosyal, ekonomik, eğitsel kaynakların daha etkili bir şekilde kullanılmasını da sağlayacaktır.

Anahtar Sözcükler: Üniversite Öğrencisi, Özel Eğitim, Engellilik, Metafor.

Absract

Although views on special education and disability vary from society to society, culture to culture and from time to time, they generally emphasize the need to respect people's special needs and meet these needs. Roughly these needs are; respecting the rights of people with disabilities, combating discrimination and providing opportunities for people to develop their full potential; ensuring equality and equal opportunity; acceptance of individual differences; inclusion, that is, the acceptance of disabled individuals as part of society; raising awareness on special education and disability issues; Providing the support and resources needed by individuals with disabilities and their families; It is listed as ensuring the active participation of disabled people in society. The purpose of this research is to examine university students' views on special education and disability with the help of metaphors. As a research method, qualitative research method was used in the study. As a research design; The phenomenology pattern, which examines in depth the common meaning of experiences related to a phenomenon or a certain concept, was used and the metaphor technique was used. The study group consists of sixty-four university students. The study was based on volunteering. Data was accessed with a semi-structured form prepared in digital environment. The content of the form includes; There are two completion sentences such as “it is like special education and it is like disability: because”. Content analysis was used to analyze the data. According to the research results; It was determined that 48% of the study group were second-year students and 52% were first-year students, and first-year students had not yet taken a course on the subject. It is a noteworthy issue that the university students in the study group want to receive training on disabilities. Providing special education and awareness about disabled people will increase the interest of individuals and societies towards disabled people,

Üniversite Öğrencilerinin Özel Eğitim ve Engelliliğe Yönelik Görüşlerinin Metaforlar Yardımıyla İncelenmesi

Halime Nur SEZER

Üniversite Öğrencilerinin Özel Eğitim ve Engelliliğe Yönelik Görüşlerinin Metaforlar Yardımıyla İncelenmesi

prepare the society for disadvantaged groups, and ensure more effective use of existing social, economic and educational resources.

Key Words: University Student, Special Education, Disability, Metaphor.

GİRİŞ

Özel eğitim gerektiren bireylerin toplumla entegre olması, yaşama olanaklarının ve fırsat eşitliğinin her birey için olması ve dezavantajlı grupların eğitime ve sosyal hayata katılım oranları ülkelerin gelişmişlik göstergelerindedir. Farklılıklara rağmen birlikte yaşama, mutlu ve doyumlu bir hayat sürmek hepimizin hakkıdır. Diğer haklar gibi eğitim hakkı da normal gelişim gösteren veya özel gereksinimli her çocuğun en doğal hakkıdır. Bu eğitim hakkı devlet güvencesi altındadır. Türkiye'nin de kabul ettiği Dünya Çocuk Hakları Sözleşmesi 23.madde de bu konu özellikle belirtilmiş ele alınmıştır.

Ülkelerin gelişmişlik düzeyi farklılık gösterse de engelli bireylerin yaşadıkları toplumda birçok olumsuz tutum ve davranışla karşılaştığı görülmektedir (Aytaç, 2000). Amaç fiziksel, zihinsel, duygusal ve sosyal süreçlerimiz birbirinden farklı olsa da toplumda bir arada yaşama kültürünü geliştirmek olmalıdır.

Dezavantajlı gruplarda denilen farklı gelişim özellikleri sergileyen bu bireyler, “engelli, özürlü, özel gereksinimli, farklı gelişim gösterenler” gibi çeşitli terimlerle adlandırılmaktadır (Baykoç, 2011, s.3). Engelliler İdaresi Başkanlığı'nca yapılan (2008) araştırmaya göre, Türkiye’de yaşayan özel eğitime muhtaç engelli nüfusun toplam nüfus içindeki oranı %12,29’dur. Diğer engel grupları ortopedik, görme, işitme, dil ve konuşma ile zihinsel engellilerin oranı %2,58 iken süreğen hastalığı olan bireylerin oranı ise %9,70 olarak tespit edilmiştir.

573 sayılı Kanun Hükmünde Kararname’de (1997) özel eğitim; “özel eğitim gerektiren bireylerin eğitim ihtiyaçlarını karşılamak için özel olarak yetiştirilmiş personel, geliştirilmiş eğitim programları ve yöntemleri ile onların özür ve özelliklerine uygun ortamlarda sürdürülen eğitim” olarak tanımlanmaktadır.

MEB’e bağlı okullarda okul öncesinden liseye kadar her düzeyde özel gereksinimli öğrenciler bulunmaktadır. Mevcut sistemde özel eğitim okulları, özel eğitim sınıfları ve kaynaştırma eğitimiyle engelli bireyler eğitim alabilmektedir. Halen yürürlükte olan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’ne göre, kaynaştırma

Üniversite Öğrencilerinin Özel Eğitim ve Engelliliğe Yönelik Görüşlerinin Metaforlar Yardımıyla İncelenmesi

Halime Nur SEZER

Üniversite Öğrencilerinin Özel Eğitim ve Engelliliğe Yönelik Görüşlerinin Metaforlar Yardımıyla İncelenmesi

yoluyla eğitim, özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitimlerini destek eğitim hizmetleri de sağlanarak yetersizliği olmayan akranları ile birlikte resmi ve özel okul öncesi, ilköğretim, orta öğretim ve yaygın eğitim kurumlarında sürdürmeleri esasına dayanan özel eğitim uygulamalarıdır (MEB, 2012).

Çocuklarla bizzat çalışan özel eğitim öğretmenlerinin yetiştirilmesinde; meslek liseleri, üniversitede ön lisans ve lisans çocuk gelişimi ve özel eğitim bölümlerinden mezun olan bireyler görev almaktadır. Mesleki gelişim için verilen “özel eğitim dersleriyle öğretmen adaylarının; zihinsel engelli, işitme engelli, görme engelli, bedensel engelli, dil ve iletişim bozukluğu olan, süregelen hastalığı olan, özel öğrenme güçlüğü gösteren, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu olan, otistik ve üstün yetenekli çocukların özelliklerini ve bu çocukların nasıl bir eğitime ihtiyaç duyduklarını öğrenmelerini, farklı gelişen çocukların oyun yoluyla eğitimlerinin nasıl sağlayacaklarını bilmelerini, aynı zamanda ülkemizde özel eğitimin durumu ve bu amaçla kurulmuş kurum ve kuruluşlar konusunda bilgi sahibi olmalarını sağlamayı amaçlamaktadır” (YÖK, tarihsiz).

Sarı ve Bozgeyikli (2003) yaptıkları çalışmada, öğretmen adaylarından özel eğitim dersini alan ve almayan adaylar arasında fark olduğunu tespit etmişlerdir. Özel eğitim dersi almayan öğretmen adaylarının alanlara göre; mesleki ve kişisel olarak farklar görülmektedir. Öğrencileri eğitmek için gerekli mesleki donanımlara (plan, bilgi ve becerilere) sahip olmama mesleki alanda, kendilerini bu öğrencileri eğitmek için yeteri kadar sabırlı bulmama, öğrencilerle iyi düzeyde iletişim kurma becerisi gösterememe kişisel gelişim alanında tespit edilmiştir. Ayrıca öğretmen adaylarının onların eğitimlerini geliştirecek etkiyi oluşturamadıkları tespit edilmiştir.

Özdemir ve Ahmetoğlu (2012)'nin çalışmaları bu durumu desteklemektedir. Öğretmenlerin benzer şekilde özel eğitim ve kaynaştırmaya karşı olumsuz tutuma sahip olmasının sebebi olarak konuyla ilgili ders almadıkları için kendilerini yetersiz gördükleri ve özel eğitim, kaynaştırma eğitimi konusunda bilgi ihtiyaçları içinde olduklarını belirtmişlerdir.

Altıntaş ve Şengül (2014) yaptıkları 14 haftalık uygulama sonunda, öğretmen adaylarının; kaynaştırma ile ilgili temel kavramları ve öğrencilerinin yasal haklarını bilme, kaynaştırma öğrencilerini ve ihtiyaçlarını algılayabilme düzeylerinde artış olduğunu tespit etmişlerdir. Öğretmenler lisans eğitimlerinde özel öğrenciler ile ilgili bilgi edinerek farklı gelişen çocuklara karşı daha olumlu tutum sergilemektedir (Lambe ve Bones, 2006).

Üniversite Öğrencilerinin Özel Eğitim ve Engelliliğe Yönelik Görüşlerinin Metaforlar Yardımıyla İncelenmesi

Halime Nur SEZER

Üniversite Öğrencilerinin Özel Eğitim ve Engelliliğe Yönelik Görüşlerinin Metaforlar Yardımıyla İncelenmesi

Garner (1996)'a göre "Pek çok öğretmen eğitim programları aracılığıyla uzmanlaşmalarına yetecek düzeyde olmasa da temel düzeyde özel eğitimle ilgili bilgileri edindiği taktirde özel gereksinimli öğrencilere uygun bir şekilde eğitim verecek ve başarılı öğretim etkinlikleri düzenleyebileceklerdir." (Akt. Sarı ve Bozgeyikli, 2003).

Alan yazında metafor kullanılarak yapılan çalışmalar incelendiğinde; eğitim alanının bileşenlerini (öğrenci, öğretmen, müdür ve okul gibi) içeren kavramları inceleyen pek çok çalışmaya rastlanmaktadır. Bozlak (2002) yılında eğitim alanında metaforları belirlemek için yaptığı araştırmada, kırk dokuz üniversite öğrencisine ulaşarak dört farklı zamanda değerlendirme almıştır. İnceleme sonunda öğrencilerin oluşturduğu otuz beş metafor dört grupta (hayvan, nesne, insan ve eylem) toplanarak incelenmiştir. Öğrencilerin eğitim alanında büyük çoğunluğunun kendilerini pasif olarak (sünger metaforu vb) algılama ve öğrendiklerini yitirme kaygısı (Alzheimer metaforu vb) taşıma durumları tespit edilmiştir.

Bu araştırmanın amacı, üniversite öğrencilerinin özel eğitim ve engelliliğe yönelik görüşlerinin metaforlar yardımıyla incelenmesidir. Bu amaçla aşağıdaki sorulara cevaplar aranmıştır:

- Üniversite öğrencilerinin özel eğitim dersi alma durumu nedir?
- Üniversite öğrencilerinin özel eğitim dersinin önemi hakkında görüşleri nedir?
- Üniversite öğrencilerinin özel eğitim hakkında oluşturdukları metaforlar nelerdir?
- Üniversite öğrencilerinin engellilik hakkında oluşturdukları metaforlar nelerdir?

YÖNTEM

Bu çalışmada bilimsel araştırma yöntemlerinden nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma olguların derinlemesine analizini içeren bir yöntem olarak kullanılan bir yöntemdir. Bu çalışmanın deseni, fenomenolojik desendir. Bir fenomen ya da belli bir kavramla ilgili deneyimlerin ortak anlamını derinlemesine incelemek için kullanılmaktadır. Ayrıca araştırmada, görüş, tutum ve davranış değişikliklerini ölçmek, doğal şekilde ortaya çıkan olayların etkisini belirlemek için metafor yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden metafor, bir imge ya da olayın bireyde oluşturduğu algı ya da algılar bütünü şeklinde açıklanmaktadır. Metafor yöntemi derinlemesine bir algılama içermektedir. Bu yöntemde bireyler seçilen kavram ile ilgili algıladıkları kendi dünyalarındaki duygu ve düşünceleri bir imgeyi başka bir imgeyle açıklayarak ortaya çıkarmaktadır. Metafor bir araştırma yöntemi olarak literatürde bireylerin zihinlerindeki derin algıları anlamak amacıyla kullanılmaktadır. Seçilen kavramların daha iyi anlaşılması ve öğrenilmesinde ya da ilgili duygunun doğru ifade edilmesinde

Üniversite Öğrencilerinin Özel Eğitim ve Engelliliğe Yönelik Görüşlerinin Metaforlar Yardımıyla İncelenmesi

Halime Nur SEZER

Üniversite Öğrencilerinin Özel Eğitim ve Engelliliğe Yönelik Görüşlerinin Metaforlar Yardımıyla İncelenmesi

kullanılan önemli yöntemler arasındadır. Metaforlar somut öğelerdir. Soyut kavramları açıklamada bilinenden bilinmeyene, yakından uzağa ortaya çıkan bir anlamlar bütünüdür. Metaforlar seçilen kavram hakkındaki görüş ve algıları tespit etmek için bireylerin mevcut bilgilerini yapılandırılmalarına olanak sunmaktadır (Arslan & Bayrakçı, 2006). Bu araştırma ile öğrencilerin seçilen kavram ile ilgili duygu ve düşünceleri derinlemesine incelenerek görüşleri tespit edebilmek istenmiştir.

Çalışma Grubu

Yapılan çalışmada elverişli örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Elverişli örnekleme, genel olarak kolay ulaşılan öğeleri içermektedir. Araştırmacının, en kolay ulaşacağı alanlara yönelerek örneklemini buralardan seçmesi işlemidir. Çalışma grubu altmış dört üniversite öğrencisinden oluşmaktadır. Çalışmada gönüllülük esas alınmıştır.

Verilerin toplanması

Bu çalışmada araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin özel eğitime ve engelliliğe ilişkin metaforlarını belirlemek için araştırmacı tarafından hazırlanan açık uçlu soru formu kullanılmıştır. Form araştırmacı tarafından belirlenen amaç kapsamında dijital ortamda hazırlanarak gönüllülük esasına göre öğrencilerle paylaşılarak veriler toplanmıştır. Öğrencilerin özel eğitime ve engelliliğe ilişkin metaforlarını belirlemek için “özel eğitim gibidir: çünkü,.....” ve “engellilik gibidir: çünkü,.....” cümlesini tamamlamaları istenmiştir. Açık uçlu form kısa zamanda çok veriye ulaşmayı sağlamaktadır. Belirlenen konuya ilişkin belli bir gruptan veri toplamak amacı ile kullanılacak soruları cevaplayan bireylerin soruyu yanlış anlama, yanlış yanıtlama ya da soru sorma şansına sahip olmama durumları açık uçlu formun eleştirilen yönü olarak görülmektedir (Fer, 2011). Verileri toplamada kişisel bilgilerin gizliliğine ve etik ilkelere özen gösterilmiştir.

Verilerin analizi

Araştırma kapsamında verilerin analizinde içerik analizi kullanılmıştır. Toplanan verilerin derinlemesine analiz edilmesini gerektiren içerik analizi eldeki sözel, yazılı ve diğer materyallerin nesnel ve sistematik bir şekilde ele almaktadır (Tavşancıl & Aslan, 2001). Nitel içerik analizinde amaç anlatılmak istenen mesajlara ve kavramlara tümevarım yaklaşımı ile ulaşmaktadır. İçerik analizi, eldeki verileri açıklayabilecek kavram ve ilişkilere ulaşmayı hedeflemektedir. Yapılan çalışma kapsamında toplanan verilerin mantıklı bir biçimde düzenlenmesi içerik analizinin gereğidir (Yıldırım & Şimşek, 2006).

Üniversite Öğrencilerinin Özel Eğitim ve Engelliliğe Yönelik Görüşlerinin Metaforlar Yardımıyla İncelenmesi

Halime Nur SEZER

Üniversite Öğrencilerinin Özel Eğitim ve Engelliliğe Yönelik Görüşlerinin Metaforlar Yardımıyla İncelenmesi

İçerik analizinde elde edilen verilerin analizinde, her bir soruya verilen yanıtlar ayrıntılı bir şekilde incelenerek anlamlı bölümler oluşturulup kodlanmaya çalışılır. Tercih edilen tümevarımcı analiz yaklaşımıyla çalışma grubu olarak belirlenen öğrencilerin anlamlı her kelime ya da kavramı için birer kod belirlenerek listeler oluşturulmuş sonrasında benzer anlamları içeren kodlar birleştirilerek temalar halinde gösterilip görselleştirilmiştir. Nitel verilerin analizinde yüzde frekans tekniği kullanılmıştır. Kayıtlar, araştırmacı tarafından farklı zamanlarda düzenlenerek çalışmaya son hali verilmiştir.

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde belirlenen alt problemlerin çözümüne ilişkin bulgulara sırasıyla yer verilmektedir.

Üniversite öğrencilerinin özel eğitim dersi alma durumu nedir?

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin özel eğitim dersini alma durumu tablo1’de görülmektedir.

Tablo-1. Özel eğitim dersi alma durumu

Özel eğitim dersi alma durumu	f	%
Özel eğitim dersi aldım	33	51,6
Özel eğitim dersi almadım	31	48,4
Toplam	64	100

Tablo1 incelendiğinde, araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin özel eğitim dersini alma durumu incelendiğinde %51,6’sının özel eğitim dersini aldığı ve % 48,4’ünün dersi almadığı görülmektedir.

Üniversite öğrencilerinin özel eğitim dersinin önemi hakkında görüşleri nedir?

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin özel eğitim dersinin önemi hakkında görüşlerinin dağılımı tablo2’de görülmektedir.

Tablo-2. Üniversite öğrencilerinin özel eğitim dersinin önemi hakkında görüşlerinin dağılımı.

Üniversite Öğrencilerinin Özel Eğitim ve Engelliliğe Yönelik Görüşlerinin Metaforlar Yardımıyla İncelenmesi

Halime Nur SEZER

Üniversite Öğrencilerinin Özel Eğitim ve Engelliliğe Yönelik Görüşlerinin Metaforlar Yardımıyla İncelenmesi

Kategori	kod	f
Bilinç kazanmak	Bilinç kazanmak için	13
Hazırlıklı olma	Uyanık olma, ders çıkarma, sınav, farkına varma, özümüze dönme	12
Farkındalık sağlama	Özel çocukları tanımak ve onlara yardımcı olabilmek için	8
Toplam		33

Tablo2 incelendiğinde, araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin özel eğitim dersinin önemi hakkında görüşleri incelendiğinde sırasıyla en çok bilinçli olmak temasında (f13), bunu **hazırlıklı olma** temasında (f12) ve **farkındalık sağlama** temasında (f8) dağılım oluşturdukları görülmektedir. Öğrencilerin özel eğitim dersinin önemine yönelik olarak bilinçli ve hazırlıklı olmanın önemine vurgu yapmaları önemlidir.

*K katılımcı olarak kısaltılmış bir semboldür. Cinsiyet kastedilmemektedir.

K3. Özel gereksinimli çocukların yaşadığı zorlukları kolaylaştırmak için

K11. Özel olan çocukları nasıl ayırt edebileceğimizi anlamak adına ve nasıl davranacağımızı bilmek için önemlidir

K23. Özel çocuklar hakkında konular vardır

K26. Çünkü öğrenmemiz gereken konular vardı bilgiler önemli bizim için. Nasıl davranmamız gerektiğini onlara nasıl yaklaşım sağlayacağımızı önemlidir.

K30. Özel eğitime ihtiyacı olan insanlara yardımcı olabilmek için

K31. Özel eğitim dersi özel gereksinimli bireyin kendi kendine yetebilmesini sağlaması için önemlidir.

Üniversite öğrencilerinin özel eğitim hakkında oluşturdukları metaforlar nelerdir?

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin özel eğitime yönelik oluşturdukları metaforlar incelendiğinde oluşturulan temalar ve temaları oluşturan kodlar gruplandırılarak derinlemesine incelenmektedir. Elde edilen bulgular aşağıda görülmektedir.

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin özel eğitime yönelik oluşturdukları metaforların dağılımı tablo3'te görülmektedir.

Üniversite Öğrencilerinin Özel Eğitim ve Engelliliğe Yönelik Görüşlerinin Metaforlar Yardımıyla İncelenmesi

Halime Nur SEZER

Üniversite Öğrencilerinin Özel Eğitim ve Engelliliğe Yönelik Görüşlerinin Metaforlar Yardımıyla İncelenmesi

Tablo-3. Özel eğitime yönelik oluşturulan metaforların dağılımı.

Tema	Kod	F
Sevgi	Aşk, masumiyet	2
Hastalık	Hastalık, süreğenlik, ilaç,	3
Doğa olayları	Güneş, ışık, demir, kum saati	5
Canlı	Gül bahçesinde dikenler, Çiçek, Ağaç, Meyve	8
Eşsiz olma	Birey, yaşam, hayat, hassas terazi, nefes, sağ kolu, pırlanta	17
Farkındalık	Ders, yolculuk, süreklilik, çaba, okul	27
Diğer	Gelişim	2

Tablo3 incelendiğinde, araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin özel eğitime yönelik oluşturdukları metaforlar incelendiğinde sırasıyla en çok metaforu **farkındalık** temasında (f27) metafor oluşturdukları, bunu **eşsiz olma** temasında (f17) metafor oluşturdukları, **hastalık** temasında (f3) metafor oluşturdukları, **doğa olayları** temasında (f5) metafor oluşturdukları, **canlı** temasında (f8) metafor oluşturdukları, **sevgi** temasında (f2) metafor

Üniversite Öğrencilerinin Özel Eğitim ve Engelliliğe Yönelik Görüşlerinin Metaforlar Yardımıyla İncelenmesi

Halime Nur SEZER

Üniversite Öğrencilerinin Özel Eğitim ve Engelliliğe Yönelik Görüşlerinin Metaforlar Yardımıyla İncelenmesi

oluşturdukları, *diğer* temasında (f2) metafor oluşturdukları görülmektedir. Öğrencilerin özel eğitime yönelik oluşturdukları metaforlara temalar halinde aşağıda yer verilmektedir.

Farkındalık Temasına ait bulgular: Öğrencilerin özel eğitime yönelik metaforları birinci sırada farkındalık temasında oluşturdukları görülmektedir.

*K katılımcı olarak kısaltılmış bir semboldür. Cinsiyet kastedilmemektedir.

K17. Özel eğitim ışık gibidir, çünkü eğitimi bizi derinlemesine aydınlattı.

K24. Adı üstünde özel çaba gerektiren süreklilik isteyen zorlu bir yolculuk

Öğrenciler oluşturdukları metaforlar ile özel eğitimi farkındalık olarak ele almışlardır. Bu kategoride “*Ders, yolculuk, süreklilik, çaba, okul*” metaforları türetilmiştir. Özellikle; “*Adı üstünde özel çaba gerektiren süreklilik isteyen zorlu bir yolculuk*” metaforu önemli görülmektedir. Öğrenciler bu kategoride olumlu imgeler kullanmış (okul, çaba, ışık vb) ve özel eğitime yönelik farkındalığın önemini vurgulamışlardır.

Eşsiz Olma Temasına ait bulgular: Öğrencilerin özel eğitime yönelik metaforlarında eşsiz olma temasında oluşturdukları görülmektedir.

K30. Gül bahçesinde dikenler gibidir, çünkü her birey birer pırlanta gibi sadece fark edilmeyi bekliyor

K7. Özel eğitim ilaç gibidir, çünkü en derin yaralara merhem olur

K33. Hassas terazi gibidir çünkü çocuğa çok hassas ve dengeli yaklaşmak gerekir bir kefedede bizim tutumunuz bir kefedede çocuk

K25. Çocuğun sağ kolu gibidir. Çünkü gelişimine ve ilerlemesine önemli derecede katkı sağlar

Öğrenciler eşsiz olma temasında “hassas terazi, pırlanta, nefes, sağ kolu, gibi kavramlar kullanmışlardır. Bu temada oluşturulan metaforlar özel eğitimin benzersizliği üzerine kurgulanmıştır. *Gül bahçesinde dikenler gibidir, çünkü her birey birer pırlanta gibi sadece fark edilmeyi bekliyor* hem söylem hem kurgu olarak dikkat çekmektedir. Bu bir yönüyle benzersiz oluşa ve biricikliğe (gül ve diken) vurgu yapılmaktadır. Pırlanta gibi maddi değeri yüksek ve kıymetli anlamlarına gelen ifadeler de bu kategoride kullanılmıştır.

Canlı Olma Temasına ait bulgular: Öğrencilerin özel eğitime yönelik metaforlarında canlı olma temasında oluşturdukları görülmektedir.

K19. Ağaç gibidir çünkü güzel bakım sonucu sağlam ve güçlü olur.

K21. Özel eğitim çiçek gibidir çünkü her yaprağında ayrı güzellik var

Üniversite Öğrencilerinin Özel Eğitim ve Engelliliğe Yönelik Görüşlerinin Metaforlar Yardımıyla İncelenmesi

Halime Nur SEZER

Tablo-4. Engelliliğe yönelik oluşturulan metaforların dağılımı.

Tema	Kod	n	
Sevgi	Sevgi, neşe, saflık	3	
Hastalık	Hastalık, zorluk, sorun	3	
Doğa olayları	Mevsim	1	
Canlı	Çiçek, ağaç, gül	3	
Eşsiz olma	Ten rengi, hayat, yaşam, ayrıcalık, farklı renk	19	K2.
Farkındalık	Mesaj, ödev, sınav, insanlık, mutluluk,	21	Özel
Diğer	Engelli adayınız hepimiz, engel değil	14	eğitim

çiçek gibidir, çünkü çiçeğe ilgi gösterirsen açar

K22. Özel eğitim bir ağacın meyve tohumundan itibaren bakıp büyültmesi gibi aslında

Doğa Olayları Temasına ait bulgular; Öğrencilerin özel eğitime yönelik metaforlarında doğa olayları temasında oluşturdukları görülmektedir.

K4. Özel eğitim ışık gibidir çünkü bizi her seferinde aydınlatır

K11. Özel eğitim demir gibidir çünkü işledikçe parlar

K27. Özel eğitim kum saati gibidir çünkü müdahale edilmedikçe yoğunlaşır ve müdahale edilemez

Sevgi-Saflık Temasına ait bulgular; Öğrencilerin özel eğitime yönelik metaforlarında Sevgi-Saflık Masumiyet teması görülmektedir.

K29. Aşk gibidir. Çünkü özel çocuklarla ilgilenmek normal çocuklardan çok daha mükempler müthişler

Üniversite öğrencilerinin engellilik hakkında oluşturdukları metaforlar nelerdir?

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin engelliliğe yönelik oluşturdukları metaforlar incelendiğinde oluşturulan temalar ve temaları oluşturan kodlar gruplandırılarak derinlemesine incelenmektedir. Elde edilen bulgular aşağıda görülmektedir.

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin özel eğitime yönelik oluşturdukları metaforların dağılımı tablo4'te görülmektedir.

Üniversite Öğrencilerinin Özel Eğitim ve Engelliliğe Yönelik Görüşlerinin Metaforlar Yardımıyla İncelenmesi

Halime Nur SEZER

Üniversite Öğrencilerinin Özel Eğitim ve Engelliliğe Yönelik Görüşlerinin Metaforlar Yardımıyla İncelenmesi

Tablo4 incelendiğinde, araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin engelliliğe yönelik oluşturdukları metaforlar incelendiğinde sırasıyla en çok metaforu **farkındalık** temasında (f21) metafor oluşturdukları, bunu **eşsiz olma** temasında (f19) metafor oluşturdukları, **hastalık** temasında (f3) metafor oluşturdukları, **doğa olayları** temasında (f1) metafor oluşturdukları, **canlı** temasında (f3) metafor oluşturdukları, **sevgi** temasında (f3) metafor oluşturdukları, **diğer** temasında (f14) metafor oluşturdukları görülmektedir. Öğrencilerin özel eğitime yönelik oluşturdukları metaforlara temalar halinde aşağıda yer verilmektedir.

Farkındalık Temasına ait bulgular: Öğrencilerin engelliliğe yönelik metaforlarını birinci sırada farkındalık temasında oluşturdukları görülmektedir.

*K katılımcı olarak kısaltılmış bir semboldür. Cinsiyet kastedilmemektedir.

K11. Engellilik çaba gibidir çünkü pes etmeyip hayata karışıyorlar

K22. Mesaj-sağlığı yerinde olanlar sahip olduğu nimetin farkına varır

Eşsiz Olma Temasına ait bulgular: Öğrencilerin engelliliğe yönelik metaforlarını eşsiz olma temasında oluşturdukları görülmektedir.

K29. Ten rengi - farklıklar hayata renk atar

K19. Engellilik insanın yapamam diye düşünmesidir çünkü en büyük engel insan kendi kafasında kurduklarıdır

Canlı Olma Temasına ait bulgular: Öğrencilerin engelliliğe yönelik metaforlarını canlı olma temasında oluşturdukları görülmektedir.

K2. Engellilik cicek gibidir cunku her yapragında ayrı guzellik var

K4. Nadir bir çiçek gibidir umudun yitirilmeyip geliştirildiğinde çok güzel açar

K7. Engellilik bir ağaç gibidir çünkü her zaman capcanlı görünümde herşeye rağmen dimdik durabilirler

Sevgi-Saflık Temasına ait bulgular: Öğrencilerin engelliliğe yönelik metaforlarını Sevgi-Saflık temasında oluşturdukları görülmektedir.

K33. Sevgi gibidir sevgi göstermeden engel kalkmaz

TARTIŞMA VE SONUÇ

Üniversite öğrencilerinin özel eğitim ve engelliliğe yönelik görüşlerinin metaforlar yardımıyla incelenmesi amacıyla yapılan bu çalışmada çalışma grubunun %51,6'sının özel eğitim dersi aldığı görülmektedir. Üniversite

Üniversite Öğrencilerinin Özel Eğitim ve Engelliliğe Yönelik Görüşlerinin Metaforlar Yardımıyla İncelenmesi

Halime Nur SEZER

Üniversite Öğrencilerinin Özel Eğitim ve Engelliliğe Yönelik Görüşlerinin Metaforlar Yardımıyla İncelenmesi

öğrencilerinin özel eğitim dersinin önemine yönelik bilinç kazanma, farkında olma ve hazırlıklı olma başlıkları öne çıkmaktadır. Sarı ve Bozgeyikli (2003)'nin özel eğitim dersi almayan aday öğretmenlerle yaptığı araştırma sonuçlarına göre, gelecekteki sınıflarında özel gereksinimli öğrenci bulunması konusunda memnuniyetsiz oldukları, ilgili öğrencileri sınıf ve öğretmen açısından sorun olarak niteledikleri ve bu öğrencilere eğitim-öğretim vermede isteksiz oldukları ifade edilmiştir. Ayrıca öğretmen adaylarının öğrencilere eğitim-öğretim vermede tutumlarının olumsuz olduğu belirtilmiştir. Tanımak önemlidir. Kuramlar boyutunda bile olsa öğrencilere verilen eğitimler mesleki ve kişisel gelişimlerinde katkı sağlamaktadır. Uygulamalı dersler olası blokajların aşılmasında önemlidir. Mesleki yetkinlik ve beceri geliştirmede etkilidir. Bu çalışmada derslerin katkısı açık olarak görülmekte ve gereği ortaya çıkmaktadır.

İzci (2005) yaptığı çalışmada, özel eğitim alanında gerekli ilgiyi görememe nedeniyle görülen eksikliklerin eğitimleri sırasında aday öğretmenlere özel eğitim dersinin verilmesiyle etkisinin olacağından bahsedilmektedir. Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin özel eğitim ve engelliliğe yönelik oluşturdukları metaforlar incelendiğinde sırasıyla en çok metaforu *farkındalık* temasında, bunu *eşsiz olma* teması, sonrasında *canlı olma* temasında, *doğa olayları* temasında, *hastalık* temasında, *sevgi* temasında ve son olarak *diğer* temasında metafor oluşturdukları görülmektedir.

Çalışmaya katılan üniversite öğrencilerin özel eğitim ve engelliliğe yönelik olarak farkındalık temasında sıklıkla metaforlar oluşturduğu görülmektedir. Metaforlar genelde hayat içinde sıklıkla karşılaşılan kavramları içermektedir. Oluşturulan metaforlarda negatif metaforlara rastlanmaması öğrencilerin konuya yaklaşımlarının pozitif yönde olduğunu göstermektedir.

Öneriler;

- Toplumsal refah ve kalkınmanın temel noktası olarak verilecek eğitimlerle farklı gelişen bireylere yönelik ötekileştirmeden uzak, en az kısıtlayıcı çevre olanakları ve insan onuruna yakışan eğitimi ülke genelinde yaygınlaştırmak ve bu amaçla üniversitelerde eğitim gören bireyleri alana yetiştirmek için düzenlemeler yapmak elzemdir.
- Üniversite öğrencilerinin özel eğitim ve engelliliğe yönelik eğitimler alması mesleki gelişimleri için önemlidir. Verilecek eğitimlerle mesleki ve kişisel gelişimin desteklenmesi ilerideki iş yaşamını doğrudan etkilemektedir. Bu nedenle ilgili eğitimlere önem verilmesi önerilmektedir.

Üniversite Öğrencilerinin Özel Eğitim ve Engelliliğe Yönelik Görüşlerinin Metaforlar Yardımıyla İncelenmesi

Halime Nur SEZER

Üniversite Öğrencilerinin Özel Eğitim ve Engelliliğe Yönelik Görüşlerinin Metaforlar Yardımıyla İncelenmesi

- Üniversite öğrencilerinin özel eğitim ve engelliliğe yönelik eğitimleri süresince farklı gelişim gösteren bireylerle çeşitli (şenlik, spor, eğlence, interaktif atölye çalışmaları gibi) etkinliklerin farkındalık geliştirmede etkili olacağı düşünülmektedir.

Sonraki araştırmalar için öneriler;

- Daha sonraki çalışmalarda üniversite öğrencilerinin özel eğitim ve engelliliğe yönelik görüşlerinin metaforlar yardımıyla incelenmesinde cinsiyet değişkeninin farklılık gösterip göstermediğine bakılabilir.
- Araştırmada üniversite öğrencilerinin özel eğitim ve engelliliğe yönelik görüşlerinin metaforlar yardımıyla incelenmesinde öğrencilerin öğrenim gördükleri bölüm (öğretmenlik, rehberlik, çocuk gelişimi vb) değişkenine göre farklılık olup olmadığı sonraki araştırmalarda çalışılabilir.

Kaynakça

- Arslan, M. M. & Bayrakçı, M. (2006). Metaforik düşünme ve öğrenme yaklaşımının eğitim-öğretim açısından incelenmesi. *Milli Eğitim*, 35(171),100–108.
- Bozlk, M. (2002). The College Student As Learner: Insight Gained Through Metaphor Analysis. *College Student Journal*, 36, 142–151.
- Diğer, H. (2018) *Üniversite öğrencilerinin engellilik algı düzeyinin belirlenmesine yönelik bir araştırma: Fırat Üniversitesi örneği*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Fer, S. (2011). *Öğretim tasarımı*, Ankara: Anı Yayıncılık.
- İzci, E. (2005). Sınıf öğretmeni adaylarının “özel eğitim” konusundaki yeterlikleri [The competencies of classroom teacher candidates on special education]. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(14), 106-114.
- Kararımkar Ö., Güloğlu B. (2012). Metafor: Danışan ve Psikolojik Danışman Arasındaki Köprü, *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4 (37), 122- 135.
- Karasar, N. (2003). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel Araştırma: Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber*. (çev. S. Turan), Ankara; Nobel Yayıncılık.

Üniversite Öğrencilerinin Özel Eğitim ve Engelliliğe Yönelik Görüşlerinin Metaforlar Yardımıyla İncelenmesi

Halime Nur SEZER

Üniversite Öğrencilerinin Özel Eğitim ve Engelliliğe Yönelik Görüşlerinin Metaforlar Yardımıyla İncelenmesi

- Saatçı, G., Aksu, M. (2020). Lisans Düzeyinde Turizm Eğitimi Alan Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Koronavirüs Algılarını Metafor Yolu ile Tespit Etmeye Yönelik Bir Araştırma, *Journal of Awareness*, Cilt / V:5/ Issue:4
- Santrock J. W. (2015). *Yaşam Boyu Gelişim, Gelişim Psikolojisi*, 13. Basımdan çeviri, Ankara: Nobel yayıncılık.
- Sarı H. ve Bozgeyikli, H. (2003). “Öğretmen Adaylarının Özel Eğitime Yönelik Tutumlarının İncelenmesi: Karşılaştırmalı Bir Araştırma”, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*,183-204.
- Şahin H., & Bekir, H. (2016). Üniversite öğrencilerinin engellilere yönelik tutumlarının belirlenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3, 767-779.
- Tavşancıl, E., Aslan, E. (2001). *İçerik Analizi ve Uygulama Örnekleri*, İstanbul; Epsilon Yayınevi.
- Yaralı, D. (2016). Öğretmen Adaylarının Özel Eğitim Dersine Yönelik Tutumlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (24), 59-76
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2005). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara; Seçkin Yayınevi.

Extended

Although views on special education and disability vary from society to society, from culture to culture, and from time to time, in general, they emphasize the need to respect and meet people's special needs. Roughly these needs are; respect for the rights of persons with disabilities, combating discrimination and providing opportunities for people to develop their full potential; ensuring equality and equal opportunity; acceptance of individual differences; inclusion, that is, the acceptance of people with disabilities as a part of society; raising awareness on special education and disability; providing the support and resources needed by people with disabilities and their families; ensuring the active participation of disabled people in society. The aim of this study is to examine the views of university students on special education and disability with the help of metaphors. Qualitative research method was used in the study as a research method. As a research design; The phenomenology design, which examines the common meaning of experiences related to a phenomenon or a certain concept in depth, was used and the metaphor technique was used. The study group consists of sixty-four university students. The study was based on volunteering. The data were obtained with a semi-structured form prepared in the digital environment. In the content of the form; There are two concluding sentences: "It's like special education and it's like disability:

Üniversite Öğrencilerinin Özel Eğitim ve Engelliliğe Yönelik Görüşlerinin Metaforlar Yardımıyla İncelenmesi

Halime Nur SEZER

Üniversite Öğrencilerinin Özel Eğitim ve Engelliliğe Yönelik Görüşlerinin Metaforlar Yardımıyla İncelenmesi

because". Content analysis was used in the analysis of the data. According to the results of the research; It was determined that 48% of the study group was a second year student and 52% was a first year student, and the first year students had not yet taken a course on the subject.

It is noteworthy that the university students in the study group want to receive training about disabilities. Raising awareness of special education and the disabled will increase the interest of individuals and societies towards the disabled, ensure the preparation of the society for disadvantaged groups, and ensure that existing social, economic and educational resources are used more effectively.

It is seen that the university students participating in the study often create metaphors in the theme of awareness about special education and disability. Metaphors generally include concepts that are frequently encountered in life. The fact that there are no negative metaphors in the created metaphors shows that the students' approach to the subject is positive. Suggestions; It is essential to disseminate education that is free from marginalization, the least restrictive environmental opportunities and human dignity for individuals who develop differently with the trainings to be given as the main point of social welfare and development, and to make arrangements to train individuals studying at universities for this purpose. It is important for university students to receive special education and disability training for their professional development. Supporting professional and personal development with the trainings to be given directly affects the future business life. For this reason, it is recommended to give importance to relevant trainings. It is thought that various activities (such as festivals, sports, entertainment, interactive workshops) with individuals with different development during the special education and disability education of university students will be effective in raising awareness. Recommendations for further research; In later studies, it can be examined whether the gender variable differs in the examination of university students' views on special education and disability with the help of metaphors. In the study, in the examination of university students' views on special education and disability with the help of metaphors, it can be studied in subsequent studies whether there is a difference according to the variable of the department (teaching, guidance, child development, etc.) that the students study.

**Üniversite Öğrencilerinin Özel Eğitim ve Engelliliğe Yönelik Görüşlerinin Metaforlar Yardımıyla
İncelenmesi**

Halime Nur SEZER

**Üniversite Öğrencilerinin Özel Eğitim ve Engelliliğe Yönelik Görüşlerinin Metaforlar
Yardımla İncelenmesi**